

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. V. An dabilis sint Evidentia Revelationis, & an Repugnet Fidei?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

Trinitatis cum Deo in se manet nobis incivens. Immo credendo articulo revelato etiam ferimur per assensum in ipsam primam veritatem revelatam, & quidem, frequenter saltem, evidenter cognitam. Quare adhuc fides erit rerum non apparentium, quæ scilicet in se non solum non videntur, sed etiam intrinsecè spectatæ manent invidentes, quatenus in propriis terminis & per proprias species non cognoscuntur.

39. *An Philosophus Christianus certior sit præ gentili de existentia Dei.*
 Ex quo etiam patet, quæ dicendum ad instantiam desumptam ex majori certitudine de existentia Dei naturaliter cogniti, quam habet philosophus Christianus præ Gentili; utique ob adjunctum lumen & notitiam adeoque certitudinem fidei. Nam est hoc totum verum sit, nil contra nos. Deinde alij dicerent, ex parte scientiæ actualis esse parem utriusque certitudinem; nisi quoddam frequenter sint notitiæ Gentilium de Deo immixti errores, in Christiano per fidem sublatis: esse tamen disparem certitudinem in actu primo, quatenus in Christiano præterea est fides de Deo, & accedere potest assensus Theologicus præmissis fidei innixus.

40. *An & qualiter articulos symboli sensibus perceptos crediderit Deipara & Apostoli.*
 Dices III. ex nostra Doctrina sequitur, Deiparam non habuisse fidem de suo conceptu quatenus facta sine opera viri, utpote eatenus evidenti experientia noto; neque etiam de crucifixione, morte, ascensione Filii à se visis. Idemque est de Apostolis, qui ea viderunt. Et tamen hi articuli in Symbolo proponuntur, tamquam ab omnibus credendi. Responderi posset, locum fuisse fidei circa ista mysteria pro tempore, quo evidentia rei se non ingerebat intellectui ipsorum, hoc attendente solum ad motivum fidei, seposita consideratione mediæ evidentis: aut certè ipsos aliud vidisse, aliud credidisse; credidisse, inquam, mysteria ista quæ concernentia Deum hominem, qui conceptus, crucifixus &c. credebatur, non videbatur. Immo cum experientia sensuum per se solum tenderet in speciem externam, probabilissimè erat locus fidei firmiori etiam circa mysteria ista, quæ humanitatem concernentia. Quoddam si denique actualis istorum fides ob ingerentem se jugiter evidentiam in prædictis non potuisset constare, non fuisset utique ipsis aliter quam in præparatione animi necessaria.

41. *Fides supernaturalis & opinio aut fides humana simul consistunt.*
 Dico III. Fidei supernaturalis assensus rectè consistit cum assensu opinionis aut fidei humanæ in eodem intellectu. Ita plerique Doctores. Ratio est: quia nullum est fundamentum incompatibilitatis. Etsi enim (quod allegari posset) opinio & fides humana sit fallibilis, fides autem divina infallibilis; quid lumen vetat intellectum judicare per unum actum de veritate objecti quantum est ex parte talis mediæ seu motivi fallibiliter, & per alium actum

quantum est ex parte alterius mediæ infallibiliter? Ubi adhuc erit, locus formæ nisi ad opinionem requisitæ: tum quia in ipsa manebit formido, saltem radicalis, cum actualis non sit ad eam necessaria: tum quia etiam actualis esse poterit, quo scilicet timeatur de veritate objecti quatenus substantiæ medio opinativo, sive de connectione utriusque. Ut omittam etiam fidei diviniæ subinde adesse actualem dubitationem, saltem involuntariam. Consideratur: quia de facto motiva humana proponuntur tamquam dispositiones manu ducentes ad fidem; mysteriaque creduntur non solum ob auctoritatem divinam, sed etiam sæpe ob auctoritatem humanam Ecclesiæ, consensum Sapientum &c., quæ caulant credibilitatem & assensum fidei humanæ. Similiter ad roborandam fidei mysteria sæpe junctur motiva probabilia; adeoque possunt fundare actum ubi respondentem, non obstante consortio assensus fidei.

QUÆSTIO V.

An dabilis sit Evidentia Revelationis, & an Repugnet fidei?

42. *Quid evidentiæ revelationis seu in attestante. An Angelis concessa. Illius quorum non plane evidens.*
 Evidentia revelationis, quæ etiam appellari solet evidentia in attestante, consistit in hoc, quod ei, cui fit revelatio, sit evidens, esse Deum qui loquitur, seu esse locutionem & testimonium Dei. Quæ juxta satis receptam Doctorem sententiam contigit Angelis, præsertim supremo, in statu viæ. Idque colligitur ex eo, quod hi clarè noverant, non esse creaturam, quæ loquebatur: hanc enim evidenter novissent, & quidem longè evidentiùs, quam nos possimus deprehendere, quibus nobis loquatur: adeoque manifestè ijs erat, Deum esse, qui loquebatur. Nihilominus evidentia hæc non apparet omnino perfecta: simpliciter enim dubitare potuisset Angelus, num fortasse loqueretur creatura, divinitus occultata ipsi Angelo. Et quamvis ei evidens fuisset, Deum loqui vel creaturam divinitus occultatam, adhuc non fuisset ei evidens Deum loqui per se vel per illam creaturam; nisi simul fuisset ei evidens (quod non erat necesse) istam creaturam à Deo occultari in ordine ad faciendam revelationem. Alioquin potuisset occultari ad alios fines, & sic occultata loqui nomine Dei absque ejusdem commissione.

43. *Alii modi explicandi hanc evidentiæ in Angelis.*
 Manifestius apparuisset perfectissima in attestante evidentia, admittà in Angelis specie abstractiva distinctè representante divinam essentiam; quæ juxta Doctorem Subtilem 2. d. 5. q. 9. n. 7. est possibilis, & juxta varios Scotistas hæc facta fuit eisdem concessa. Præterea sine hac specie videri posset Deus clarè potuisse insinuare Angelis, ipsum esse qui loquebatur, infundendo eis per

per se assensum alicujus objecti. Sed sola infusio alicujus iudicii non est locutio Dei; qui proinde juxta dicta q. 2. posset de absoluta potestate infundere errorem. Aliud esset de iudicio tali, quo simul iudicaret intellectus Deum habere simile iudicium de eodem objecto. Hic enim assensus simul foret locutio Dei. Sed existimat Poncius in Coment. ad dist. 23. n. 30. non posse huiusmodi notitiam produci, quae non sit intuitiva Dei; eò quòd omne iudicium intellectuale praesupponat aliquod motivum, quod tali notitiae decisset, utpote quae nec fundaretur in discursu, neque esset de objecto ex terminis nego vel intuitivè cognito, neque innixa alteri revelationi &c. Quidquid autem d' hoc sit, saltem fatetur idem n. 31. huiusmodi evidentiam fore, si propositis sufficientibus motivis credibilitatis eligeret quis assensum supernaturalem fidei, & Deus illuminaret intellectum ad videndum, quòd actus ille sit supernaturalis assensus fidei: eo ipso enim clarè constaret, procedere per se à Deo, etque non posse subesse falsum. Alium ibidem modum adjungit, si videlicet Deus per voces externas aut internas loquens, in confirmationem istius, quòd sit sua loquela, faceret miraculum physicè evidens.

44. An sit concessa Adamae, Prophetis, & Apostolis, Deiparae.

Similis aliqua evidentia in attestante conceditur à Doctoribus passim Adamae, Prophetis & Apostolis ipsique Deiparae. Quod tamen fundatur in mera congruentia, quia nimirum, supposita possibilitate, congruebat ampliore certificationem de divina revelatione haberi ab illis, qui ceteris revelationem ipsam & articulos revalatos firmissimè credendos testificari debebant, & consequenter à Deiparae praeter ceteris privilegiata.

45. An sit concessa, non fuisse nisi necessarium.

Nihilominus certum est, hanc evidentiam non fuisse ijs necessariam: sicut enim nobis sufficit praevia certitudo moralis de divina revelatione, atque adeò evidentia credibilitatis mysteriorum fidei, ut ijs certissimam Deoque dignam fidem adhibeamus: quidni similiter sufficisset ipsis Prophetis & Apostolis, etiam tamquam testibus & Doctoribus communibus? plane de facto certissima est fides nostra, etiam independentè huiusmodi evidentia, quae fuisse Prophetis & Apostolis concessa: cum autem talis fuerit eis concessa, Ecclesiae non constat; quae tamen ob hoc non minorem fidei suae firmitatem tenet. Immo difficulter inducer, ut credam communitè sive semper huiusmodi evidentiam perfectam in praedictis habuisse locum, utpote quae non parum derogasset merito fidei eorumdem; cum tamen maximi fuerit meriti, atque adeò in Scriptura laudetur fides Deiparae, Noè, Abrahæ, Moÿsis, & aliorum Patriarcharum seu Prophetarum. Immo potius foret ejusmodi evidentia eis den-

gada, quam si propterea ratio veræ ac meritioræ fidei (quæ in eis nostræ similis fuisse supponitur ad Hebr. 11.) ab illis exulasset.

An autem evidentia revelationis generet evidentiam ipsius rei revelatae, quaestio est inter Scholasticos controversa. Existimo tamen non posse aliam esse quam de nomine controversia. A qua proinde breviter me expediendo dico, certum in primis esse, inde non oriri intrinsecam aliquam evidentiam in mysterio revelato, quasi v.g. Trinitas revelata sive connexio intrinseca illius cum Deitate in se fiat evidens. Quin potius ipsa manet inevidens, quantumvis evidens foret, Deum summè veracem id testari. Itaque solum potest rei revelatae inde accedere evidentia quadam extrinseca, fundata in his principiis extrinsecis, attamen evidentibus: Quidquid Deus revelat, est verum: Deus revelat se esse trinum in personis. Inde enim evidenter sequitur, hanc propositionem esse veram: Deus est trinus; adeoque existentia veritatis istius propositionis est evidens, non evidentia rei in se sed extrinsecè participata à praestatis praemissis. Et immeritò id quispiam negaret aut in dubium revocaret.

45. An evidentia revelationis generet evidentiam rei revelatae in eo cui evidens est prima Veritas.

Nihilominus assensus praestatae conclusionis quatenus elicitur ex duabus supra positis praemissis non est fidei Theologicae: idque juxta plurimos ob suam evidentiam; vel potius ob hoc, quòd non habeat auctoritatem divinam pro motivo proprio, sed sit assensus naturalis innixus evidentiae praemissarum tamquam motivo, sive connexioni evidenti medii syllogistici cum extremis in antecedente.

46. Potest cum ea fides consistere, si non habeatur evidentia prima Veritatis.

Nunc difficultas superest, an stante evidentia revelationis adhuc possit esse locus fidei Theologicae, quæ quis credat mysterio evidenter revelato immediatè ob divinam auctoritatem. Et quidem facile apparet posse ejusmodi assensum elici, etiam ab habitu fidei nostrae, supposito, quòd simul non esset evidentia de ipsa summa Dei veritate; ut rectè notarunt Poncius in Comment. ad dist. 24. n. 33. Arriaga dist. 4. sect. 4. n. 40. & alii. Quidquid contradicatur Lugo d. 2. sect. 1. n. 35. Nam huiusmodi assensus foret liber, obscurus, elicitusque ob propriissimum fidei nostrae motivum, scilicet auctoritatem Dei revelantis, aut (si mavis) revelationem primae veritatis. Gratis autem & sine solido fundamento assumit Lugo supra n. 36. quòd habitus fidei nostrae sit restrictus determinatè ad evidentiam sive obscuritatem ipsius revelationis: cur enim potius, quam ad evidentiam ipsius primae Veritatis? Nam haec, quæ propriissimum fidei nostrae motivum, potest esse tale, etsi evidenter cognita, dum saltem inevidens est revelatio: quidni ergo è converso possit esse motivum, dum revelatio est evidens, sed ipsa veracitas Dei non est evidenter cognita? Nam

Nam & hujus solius inevidentia sufficere ad assensum fidei obscuritatem. Sicut ob hoc assensus fidei humanæ est inevidens, etsi de locutione seu testimonio hominis evidenter constet. Quare tunc non est vera rei revelata evidentiā, quam vocat, in attestante; utpote ad quam requiritur evidentiā, tum Veracitatis, tum ipsius revelationis.

47.

Majus itaque dubium est, an supposita evidentiā revelationis & primæ Veritatis elici possit actus veræ fidei ob auctoritatem Dei sic revelantis. Negat *Lugo supra. Poncius sup. 34.* & plures alii. Sed rectius affirmat *Smysing. proom. q. 3. n. 91. Franciscus Castillo disp. 4. q. 3. n. 21.* citans *Scorum, Alensem, D. Thomam, Vega, Valentia* & alios. Ratio est: quia indubiè ob auctoritatem Dei sic propositam potest elici assensus; illum autem verè esse fidei, probatur ex eo, quod sit elicitus ob verissimum & propriissimum motivum fidei, auctoritatem scilicet Dei loquentis. Quemadmodum etiam omnis assensus elicitus ob auctoritatem loquentis hominis est actus fidei humanæ. Adde, in nostra sententia revelationem esse meram conditionem applicativam objecti motivi ad materiam creditam vel intellectum credentis; illud autem ipsa applicare potest, sive sit evidens, sive non. Declarabitur amplius nostra opinio ex solutione objectionum.

Immo valde probabiliter, etsi hæc evidentiā habentur.

48. *Obiectio prima.*

Dices I. Habitus fidei nostræ est essentialiter restrictus ad inevidentiam objecti formalis; sub hoc comprehendendo tum primam veritatem, tum revelationem: immo ad hoc præcisè confertur, ut prædictam inevidentiam suppleat: ergo assensus, de quo agitur, non potest ab eo procedere. *Resp. I. Neg. Antec.* Nam etsi ita restrictus habitus dari posset, non constat tamen sufficienter, habitum fidei nostræ esse talem: donec autem id satis aperte ostendatur, censendum potius est, ipsum se extendere ad totam latitudinem sui motivi, adeoque ad omnes actus elicitos ob auctoritatem Dei revelantis; præsertim cum non sit vestigium suorum actuum, uti habitus acquisitus, sed infundatur à Deo, habeatque se instar potentia.

Resp. I.

Falsum porro est, quod in objectione allegatur, quod scilicet adæquatum officium fidei Theologicæ sit quod suppleat inevidentiam objecti formalis. Habitus enim fidei principaliter datur, ut per eum intellectus elevetur ad credendum actu in substantia supernaturali, quem alioquin suis viribus elicere non potest, quantumcumque revelatio esset evidens. Deinde etiam datur, ut credamus firmitate commensurata: nam cum evidentiā revelationis non pariat evidentiā rei revelatæ, posset quis facile dubitare, vel negare, aut saltem non omnino firmiter credere mysteria fidei, quæ luminis naturæ videntur contraria.

Resp. II. Dissimulando totum: nam posset esse actus veræ fidei, etsi non posset elici ab habitu ordinario fidei nostræ, sed ab alio habitu generaliori, vel absque eo, per concursum actualem supernaturalem Dei.

Dices II. cum evidentiā revelationis & primæ veritatis, non consistit obscuritas assensus; quæ tamen est essentialiter requisita ad assensum fidei, utpote quæ est argumentum non apparentium. *Resp.* in primis. Neg. Assump. nam etsi revelatio foret evidens ex aliquibus principiis v. g. visu evidentiā miraculi, posset notitia illius evidens esse prævia, uti potest in nobis præcedere notitia evidens ipsius veracitatis, & cognitio moraliter evidens notarum fidei atque adeo revelationis, deinde accedere assensus elicitus pure ob auctoritatem Dei revelantis, sic ut motiva evidentiæ revelationis non attingantur per ipsum fidei actum, uti per illum non attinguntur motiva evidentiæ veracitatis Dei, aut motiva ordinaria credibilitatis. Ille proinde actus maneret intrinsecè obscurus, nec per ipsum ut sic fieret objectum evidens. Secundo possent cum evidentiā revelationis adesse alia motiva ordinaria credibilitatis, & judicium credibilitatis in his fundatum, dein posset elici fides, velut independentè & præscindendo à motivis evidentiæ ipsius revelationis. Denique etsi assensus eliceretur ob auctoritatem Dei quatenus applicatam per claram revelationem, idemque assensus inde haberet quamdam evidentiā, adhuc posset esse actus fidei, uti elici ob fidei motivum, omni autem fidei omnem evidentiā repugnare, gratis asseritur. Nam nihilominus quatenus non faceret clarè in se apparere rem creditam, quæ adhuc maneret in se seu intrinsecè inevidens. Esto autem concederetur, quoddam talis actus ob eversum modum quo applicaretur objectum & afficeret ipsam potentiam, ac aliqualem sui evidentiā, distingueretur ab assensu ordinario fidei (ut censet *Smysing sup. n. 91.*) adhuc posset elici ab eodem habitu, cum hic possit in actus specie diversissimos v. g. assensum & dissensum circa diversissima objecta inclinare.

Dices III. Assensus, de quo est questio, esset necessarius: at actus fidei omnino necessariè est liber, ut tradit *Augustinus Tract. 26. in Joan.* dicens: *Multa potest homo facere non volens, credere autem non potest, nisi volens.* Et *Tridentinum sess. 6. c. 6.* docet hominem per fidem disponentem ad justitiā liberè moveri in Deum. *Resp.* in præmissis satis colligi ex responsione ad præcedentem objectionem, quomodo assensus iste posset esse perfectè obscurus, adeoque libere elici. Deinde etsi foret necessarius, non esset contra præfatas auctoritates.

49. *Obiectio secunda.*

Resp.

50. *Obiectio tertia.*

Resp.

Quaest. VI. An & Quomodo Mystera Fidei nostrae sint &c. 45

toritates, quae commodè explicantur de fide, qualem de lege ordinaria habemus, & quam ex auditu, adeoque ob revelationem inevidentem liberè concipimus, ut satis patet ex ipsis verbis Tridentini supra. Quare actus fidei necessarius non esset dispositivus ad iustitiam per modum meriti congrui. Libertas tamen exercitii potest etiam in actu evidenti reperiri, quatenus voluntas intellectum liberè applicat aut applicatum tenet in consideratione motivi notitiae evidētis.

QUESTIO VI.

An & Quomodo Mystera Fidei nostrae sint evidenter credibilia?

51. Cum obsecratur mysterium fiat evidētia credibilia.

QUAMVIS juxta praemissa non sit necesse, ut mysteria fidei nostrae sint evidenter vera, sive per ipsam fidem, sive per aliam notitiam evidētem, possunt tamen dñi signa quaedam seu notae, ex quibus eadem mysteria fiat evidenter credibilia, sive ex quibus evidenter constet, meritò & prudenter posse & deberi à nobis adhiberi iis fidem tamquam divinitus revelatis; ut pròinde signa ista generent moralem certitudinem & evidēntiam de ipsa revelatione, quòd, verè à Deo facta sit.

Quae in istis de factis reperitur.

Certum porro est mysteria fidei nostrae sic esse evidenter credibilia. Ratio est: quia cum Deus velit nos firmè & indubitē credere, quae ipse nobis revelat, & aeternā salutē privet aeternitque subiciat peenis ea negantes, omnino ad ejus providentiam spectat infallibilia signa dare, ex quibus certò cognoscamus, quae sint ab ipso revelata, quae non. Unde Psal. 92. dicitur: Testimonia tua credibilia facta sunt nimis; quia videlicet multis argumentis ò Deus demonstrasti legem nostrā esse talem, quam veluti à te latam omnes firmā fide amplectantur. Et Joan. 15. Christus ait: Si non venissem, & non locutus eis, Judaeis, fuissem; praedicando me esse Messiam & Filium Dei, & praedicationem multis modis confirmando, peccatum non haberent, scilicet incredulitatis. Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Sicut igitur non est excusatio pro nolentibus credere mysteria fidei nostrae post propositionem eis factam per Ecclesiam, sic supponi debet in mysteriis propositis evidēntiā credibilitatis.

52. Variis signis tam generant.

Eadem evidēntia manifestè patet ex notis verae fidei. De quibus luculenter scripserunt Thomas Bosius 2. Tomis de signis seu notis Ecclesiae. Nolter Michaël Medina l. 2. de rella in Deum fide. Lessius in Consultat. de fide Capessenda & alii. Nos infra, dum de Ecclesia agetur, varias ejusdem notas evidentes assignabimus, ex quibus ipsa manifestè discernatur ab Haereticorum conventiculis. Hic breviter subiciemus signa verae fidei Christianae, potissimum contra Genesim Sum. Theol. Pars III.

tales, Mahometanos, & Judaeos, quae uti singula ad fidem Christianam periuadendam non parum momenti habent, sic plura aut omnia simul sumpta robur longè maximum habere necesse est.

Primum signum sumitur à sanctitate, innocentia, etiam hostibus irreprehensibili Auctoris, mirabilibus portentis & miraculis ab ipso patris, etiam in mortuorum resuscitatione, futurorum praedictione &c. mirabilique ejusdem, post mortem ob salutem hominum sponso toleratam, & sepulturam, ad vitam revocatione, quae patet ex Historiis Evangelicis, quibus saltem, veluti recentè adhuc rerum gestarum memoriā publicè, in ipsorumque nostrum praesentia, mirabili consensione editis, fidem humanam Judaei aut alii denegare nequeunt; uti nec Josepho Judaeo, qui l. 18. Antiq. c. 6. praeclearum innocentiae & sanctitati, miraculis & portentosa resurrectioni Christi testimonium perhibet. Religio autem & fides merito pro vera suscipitur, quae talem habet auctorem.

Sanctitas & miracula Auctoris Fidei Christianae.

Secundum desumitur ex puritate doctrinae per Christum traditae. In qua nimirum plurima sunt capita seu instituta, quae etiam ratio naturalis dicitur, nil autem rationi adversum, est quaedam infirmi nostri ingenii captum excedentia, omnia invicem consona sine ulla mutatione per tot saecula, & per universum orbem. Institutiones morum omnes ad sanctitatem & perfectionem ducentes, pietatem ingerentes, à mundanis, carnalibus, & vitiis elongantes, & divinum quid spirantes; adeo, ut tum fides, tum lex Christiana sit tota immaculata convertens animas.

53. Puritas doctrinae.

Tertium hinc consequitur signum, nempe vitae ac morum puritas & sanctitas (cui etiam ipsi Ecclesiae hostes, tum Ethnici olim, tum Haeretici, testimonium perhibent) in Christianae fidei ac legis cultoribus, quibus ipsa plurimum saeculo & aetate abundavit in sanctitate excellentibus; etiam iis, qui antea non gustata caelesti hac vita gravissimis peccatis dediti fuerunt. Immo quòd ullus sit vitio obnoxius, sit defectus hominis vitiosus, qui scilicet fidem & mandata fidei Christianae non servet. Religio porro, cujus instituta tam sancta & pura, cujus cultores tam sancti, & ad sanctitatem morumque innocentiam per ipsam incitantur ac diriguntur, non potest non placere Deo totius puritatis & innocentiae auctori.

Sanctitas cultorum.

Quartum sumitur ab admirabili fidei Christianae propagatione; facta non armis, non potentia, non opibus, non promissis terrenis, sed per homines ignobiles & contemptibiles, qui resistentibus Imperatoribus, Regibus, populis velut universis, legem adeo propensionem naturae corruptae adversam, praeccepta difficilia, rerum temporarium contemptum, divinitatem personae cruci-

54. Admirabilis propagatio.